

Sällskapet Strömstierna – Nyhetsbrev 6

Hej alla,

I dessa alltjämt tyvärr obra tider hoppas jag att Ni alla håller distansen ...

Men för att försöka pigga upp Er litet så kommer nu Nyhetsbrev 6.

Bland nyheterna som distribueras kommer även gamla nyheter att sändas ut som jag skrev i Nyhetsbrev 1. Detta brev innehöll information om Lysekils historia från 1543 – 1587.

Nyhetsbrev 2 innehåller information om Lysekil fram till år 1610.

Nyhetsbrev 3 innehåller information om Lysekil fram till år 1658-02-26.

Nyhetsbrev 4 innehåller information om Lysekil fram till år 1679-08-22.

Nyhetsbrev 5 innehåller information om Lysekil fram till år 1700 (Lotsstation på Lotsberget)

Nyhetsbrev 6 innehåller information om Bohuslän, Stångenäset och Lysekil från år 1700 fram till dess att freden i Nystad efter *Det stora Nordiska kriget* undertecknas av Ryssland och Sverige 1721-08-30.

Det stora nordiska kriget utbryter som bekant år 1700 men jag har exkluderat händelser utanför Bohuslän.

Nyheter (som nu upprepas)

Sällskapet Strömstierna fyller ju 20 år i år och vårt tänkta firande söndagen den 7 juni ställer vi alltså in – allas säkerhet kommer i första hand.

Nu följer en kort upprepning från tidigare Nyhetsbrev – detta för nya medlemmar.

När Ni nu läser denna Lysekils historia har jag källreferenser till de flesta av händelserna. Tanken med detta är dels att visa var informationen är hämtad och dels att stimulera till mer läsning om vår historia. Sedan kan Ni ju som tidigare på vår hemsida hitta en Källförteckning över litteratur som berör Bohuslän och Lysekil.

Om Ni vill kommentera innehållet i denna **Lysekils historia** är Ni givetvis välkomna!

Nästa Nyhetsbrev numro 7 kommer alltså att sändas ut till Er i början av juli 2020.

Mvh Per Stenros

perstenros@gmail.com

./

Lysekils historia

- 1700 Lotsstation installeras på Lotsberget vid Norra hamnen i Lysekil. Till lotsuppsyningsman tillsätts Peder Nilsson från Lysekil.
- 1701 Från Göteborg utgår en expedition under ledning av Olof Knape på fregatten Marstrand. Uppgiften är att inta och ödelägga Rysslands nyss anlagda enda stad vid Ishavet, Arkhangelsk. (WB, Bohusläns historia, Del II, sid 236)
- 1701 Olof Knape tjänstgör på fregatten VARBERG. (Bengt Nilsson, Linköping)
- 1701 Regementspastor Anders Bornander blir präst i Bro. Anders är gift med Elisabet Lander, som är änka efter rådman Peter Ödman i Borås. Ett av deras fem barn är Johan Ödman, född 1682 i Borås. (Krantz, Gestalter från kusten, sid 94-105)
- 1704-06-.. Till Bohuslän kommer 460 sachsare som tillfångatagits i Frallenstadt. Fångarna fördelas mellan Göteborg, Bohus fästning, Uddevalla och Strömstad. Ytterligare 240 man kommer i september.
- 1704 Olof Knape blir chef för första enrolleringskompaniet i Bohuslän, det vill säga båtsmansvärningen. (Nordisk Familjebok, Uggleupplagan) (LP 1997-02-07)
- 1706-07-09 Till Bohuslän kommer 320 tillfångatagna sachsare som fördelas mellan Bohus fästning och Uddevalla.
- 1706 Lysekils kyrka repareras för 230 daler.
- 1707 Lysekils kyrka får nya stolar och väggarna bekläds för 82 daler.
- 1708-09-19 Karl XII kallar Bohusläns Dragonskvadron, som ännu står under befäl av överste Peter Ingelsson Weinholtz, till mönstring på Stenehed i Svarteborg. Generallöjtnant Carl Nieroth håller i mönstringen. Kompanierna har såväl namn som nummer. Nr 1 är Stångenäs kompani, för vilket översten är chef, Nr 2 är Sotenäs kompani, chef kapten Ingel Casper Weinholtz, son till översten, Nr 3 är Bullarens och Sörbygdens kompani, chef är kapten Anders Baltzar, och Nr 4 är Tanums kompani, chefsposten är vakant sedan kapten Anders Boije (af Gennäs) före mönstringen avancerat till överstelöjtnant och blivit chef för en bataljon sachsiska fångar. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 194)
- 1708/1709 Gästgivare i Lysekil är Peder Nilsson. Peder är även kyrkvärd.

- 1709 Denna vinter är kölden ovanligt sträng och isen ligger utefter kusterna kring Nordsjön och de skandinaviska farvattnen. Man kör med slädar mellan Göteborg och Marstrand. (Krantz, Havets makter, sid 125)
- 1709 Den svenska regeringen börjar stödja kaparnas verksamhet runt de svenska farvattnen. Den mest kände svenska kaparkaptenen är Lars Gathe, adlad Gathenhjelm. De svenska kaparna tar danska, norska, engelska, holländska och tyska fartyg som priser. De flesta av dessa förs in till Göteborg där auktion hålls på fartyg och last. (WB, Bohusläns historia, Del II, sid 245-249) (Lars Ericson, Lasse i Gatan. Kaparkriget och det svenska stormaktsväldets fall, 2001)
- 1709 Karl XII förbjuder brännvinsframställning av brödsäd. (www.systembolaget.se)
- 1709 Alexander Cock säljer Vese gods till löjtnant Håkan Gyllenbjälke för 6.600 daler silvermynt. (Lindbergh, Del I, sid 431)
- 1709-1713 Olof Knappe beskyddar den bohuslänska skärgården med galärer och skärbåtar samt konvojerar handelsfartyg. (Nordisk Familjebok, Uggleupplagan)
- 1709-10-.. Upplands regemente inkvarteras i Norrviken och Sunnerviken. Allmogen uppåddas att arbeta på Uddevalla skans samt skjutsa vid genomfärder.
- 1710-1711 Olof Knappe tjänstgör på fregatten ÄLVSBORG. (Bengt Nilsson, Linköping)
- 1710 hösten Oron för ett danskt-norskt anfall in i Bohuslän ökar i Strömstad. I december rivs bron över älven i Strömstad som en säkerhetsåtgärd.
- 1711 I början av året finns en liten kår i Uddevalla och skansen där, liksom skansen vid Kviström förstärks. Befälhavare för den svenska styrkan är generalmajor Jacob Burensköld som drar samman infanteriet till Foss och Skredsvik.
- 1711-08-11 En norsk arméstyrka på totalt 7.000 man under befäl av Norges ståthållare Ulrik Fredrik Valdemar Lövendal rycker in i Bohuslän över Svinesund och framrycker till Dyne, norr om Strömstad. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 75) (SÅ#14, sid 162)
- När den norska armén intränger finns endast följande svenska trupper norr om Uddevalla: Överste Ture Bielke, med Bohusläns dragoner samt en del av Västgöta ståndsdragoner, för vilka båda truppförband han vid denna tid är chef, är grupperade vid Vettelanda bro. Denna bro är den vanliga stödjepunkten för det svenska försvaret i nordligaste delen av Bohuslän. Två av hans kompanier är bortsända, det ena till Bullaren och det andra till Krokstad. Vid Svarteborg finns två kompanier av Riksänkedrottningens lifregemente till häst och på

Herrestads hed, ¾ mil norr om Uddevalla, står ytterligare ett kompani från samma regemente samt fem kompanier från Västgöta-Dals infanteriregemente. Försvaret i dess helhet i Bohuslän och Dalsland leds av generallöjtnant Jacob Burensköld. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 75-76)

- 1711-08-18 ca Den svenska truppstyrkan drar sig tillbaka till Uddevalla för att där invänta förstärkningar som är på väg dit, bland annat de sista kompanierna ur Christian Ludvig von Aschebergs regementes halländska skvadron. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 75)
- 1711-08-19 Den norska arméstyrkan når Herrestads hed och slår läger på platsen. Ungefär samtidigt ankrar en norsk eskader under scoutbynacht Knoff utanför Lysekil. En norsk galärflotta med 6 galärer och 10 skärgårdsbåtar under scoutbynacht Nyebuhr och brigadchef Cicignon anländer till Lysekil. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 76-77) (SÅ#14, sid 163)
- 1711-08-20 ca Den norska eskadern löper in i Koljöfjorden för att via Byfjorden understödja ett norskt anfall mot Uddevalla, men tvingas återvända till Lysekil, när en svensk eskader om 2 brigantiner, 3 galärer, 2 galioter samt 10-12 båtar ur skärgårdsflottan under befäl av kommandör Olof Knape seglat öster om Orust och ankrat vid Brattön. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 77) (SÅ#14, sid 163)
- 1711-08-20 Den norska arméstyrkan drar sig tillbaka norrut till Saltkällan och Kvistrum, där man intar försvarsställningar i de svårtillgängliga bergspartierna öster om älven. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 76-77)
- Burensköld, som inväntar mer förstärkningar av några infanteriregementen, håller stridskontakt med den norska arméstyrkan. Ytterligare svenska förband från Värmland börjar förflyttning västerut för att skära av reträttvägen för Lövendals styrkor. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 77)
- 1711-08-31 Lövendal ger order om återtåg till sin arméstyrka. Efter ytterligare några småstrider med svenska enheter grupperas de norska förbanden mellan Strömsvattnet och Färingensjön invid Blomsholm. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 77)
- 1711-09-06 Inför hotet av ett större svenskt anfall drar sig den norska arméstyrkan tillbaka över Svinesund in i Norge. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 77)
- 1711-09-13 De svenska styrkorna kvarstår i gränstrakterna ännu en vecka, då de på grund av proviantsvårigheter måste återvända söderut. Två dragonkompanier blir kvar med bevakningsuppgifter. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 78)

- 1712-04-18 Peder Wessel Tordenskjold går med sina fartyg in i Lysekils hamn, men blir beskjuten av en avdelning svenska dragoner och fortsätter norrut längs kusten. (Lüscher, Lysekils Historia, sid 15)
- 1712-12-04 Håkan Gyllenbjälke säljer Vese gods för 6.600 daler silvermynt till scoutbynacht Olof Knape. (Lindbergh, Del I, sid 431)
- 1712 För att finansiera kriget beslutar Karl XII införa en årlig förmögenhetsskatt som skall handläggas av en ny myndighet, kontributionsrånneriet. Skatten tas ut under åren 1712-1718. [Anm: De flesta av taxeringslängderna som görs upp i samband med uttaget av dessa skatter har gått förlorade. Kvar finns dock en taxeringslängd över Göteborg och Bohuslän för 1715. (Rolf Berlin, hem.passagen.se/roberl/tax.htm)]
- 1713 Uddevalla skans är fortfarande i bruk och kommandant är kapten Anders Andersson.
- 1714-03-11 Olof Knape utnämns till scoutbynacht vid Göteborgseskadern. (Bengt Nilsson, Linköping) [Anm: Scoutbynacht kan troligen närmast jämföras med graden konteramiral.]
- 1714-12-03 Kunglig Maj:ts Instruction varefter Landsfiskalen uti N.N. Hövdingedöme / N.N. uti dess anförtroddt Ämbete har sig att "regulera och rätta". Given i Stockholm den 3 December 1714. Landsfiskalen skall bland annat vara allmän åklagare samt övervaka polisväsendet.
- 1714-1715 Olof Knape tjänstgör på fregatten KALMAR. (Bengt Nilsson, Linköping)
- 1715 Karl XII utfärdar ett kaparreglemente, vilket gör att kaperiverksamheten ökar i omfattning. Den mest kände av de svenska kaparna är Lars Gathenhielm. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 98)
- 1715 Olof Knape seglar med fyra fregatter i Nordsjön och tar många prisfartyg. (Nordisk Familjebok, Uggleupplagan)
- 1715-03-18 Riksänkedrottningens Livregemente till häst återupprättas vid generalmönstring i Uddevalla. Flera av soldaterna som blev tagna i Tönningen i maj 1713 finns nu med vid mönstringen. De har på olika sätt lyckats ta sig ur fångenskapen.
- 1715-03-21 Karl XII kallar Bohusläns Dragonskvadron, som står under befäl av överstelöjtnant Ingel Casper Weinholtz, till mönstring på Stenehed i Svarteberg. General Carl Gustaf Mörner håller i mönstringen. Chef för Stångenäs kompani är överstelöjtnanten med kapten Hans Ruda som ersättare, chef för Sotenäs kompani är kapten Jonas Giellerstedt, chef för

Bullarens och Sörbygdens kompani är major Anders Baltzar, och chef för Tanums kompani är kapten Anders Utter. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 203-204)

1715 Penningbristen i slutet av Karl XII:s regering resulterar i att kronan säljer ut en del kronogårdar för att få in pengar, bland annat säljs gårdar i Bro och Brastad socknar, exempelvis Rönningen, Störreberg Övre och Knarreвик. Intresset för flera av dessa gårdar är förvånansvärt stort även bland den högre samhällsklassen, bland annat får köparen av Störreberg Övre betala 75 daler silvermynt. (TA, LP 1993-08-13)

1715-05-30 Lysekil upphör som kronofiskeläge genom att Lysekil och Malmön samt några andra kronolägenheter försäljes på häradstinget på gästgivaregården i Mellby. **Olof Knape på Vese säteri köper båda fiskelägena** för 100 daler silvermynt, varav Lysekil kostar 60 daler. Lysekil blir sålunda underlydande Vese gods. (Ernst Hörman, Lysekil, sid 18-19) (Rydstrand, Storgubbar och småfolk, sid 136) (TA, LP 1993-08-13) (LP 1993-09-29)

Protokollet från denna auktion, som hölls å dåvarande gästgivaregården Mellby, upplyser, att Lysekil ”är beläget på fasta landet, hvarest är boende någre strandsittare, som med fiskeri nära sig och hafva hvarderas kåltäppa och någre af dem hvar sin ängfläck till en eller två pallmar hö inalles samt enskildt mulbete, så att nämnden intet högre kunna värdera fiskeläget än som hr schoubynachten därför bjudit.”

Samma protokoll omtalar, att vid auktionen ”voro ock någre av hvart fiskeläges inbyggare efter förut gången allmän publikation tillstädes och blefvo tiilbudne skatterättighetens lösande. Men de svarade både för sig och deras hemmavarande grannar, att de hvarken bjuda därpå eller förmå för deras fattigdoms skull lösa bemälde fiskelägen.”

Det rådde nog intet välstånd på Lysekil vid denna tid, då ingen sill gick in till kusten, och såväl handel som fiske i hög grad försvårades av Tordenskjolds härjningar i Skagerack och Kattegatt. Men det förtjänar anmärkas, att i kyrkokistan låg en tre gånger så stor summa som den köpeskilling, Lysekilsboarne ej ansågo sig orka med att betala. (Ernst Hörman, sid 20-21)

På tinget upprättas en fyrktalslängd för att klarlägga vad lysekilsborna skall betala till prosten Andreas Bornander för att gudstjänst skall hållas i Lysekil. Totalt registreras 111 stycken fyrkar.

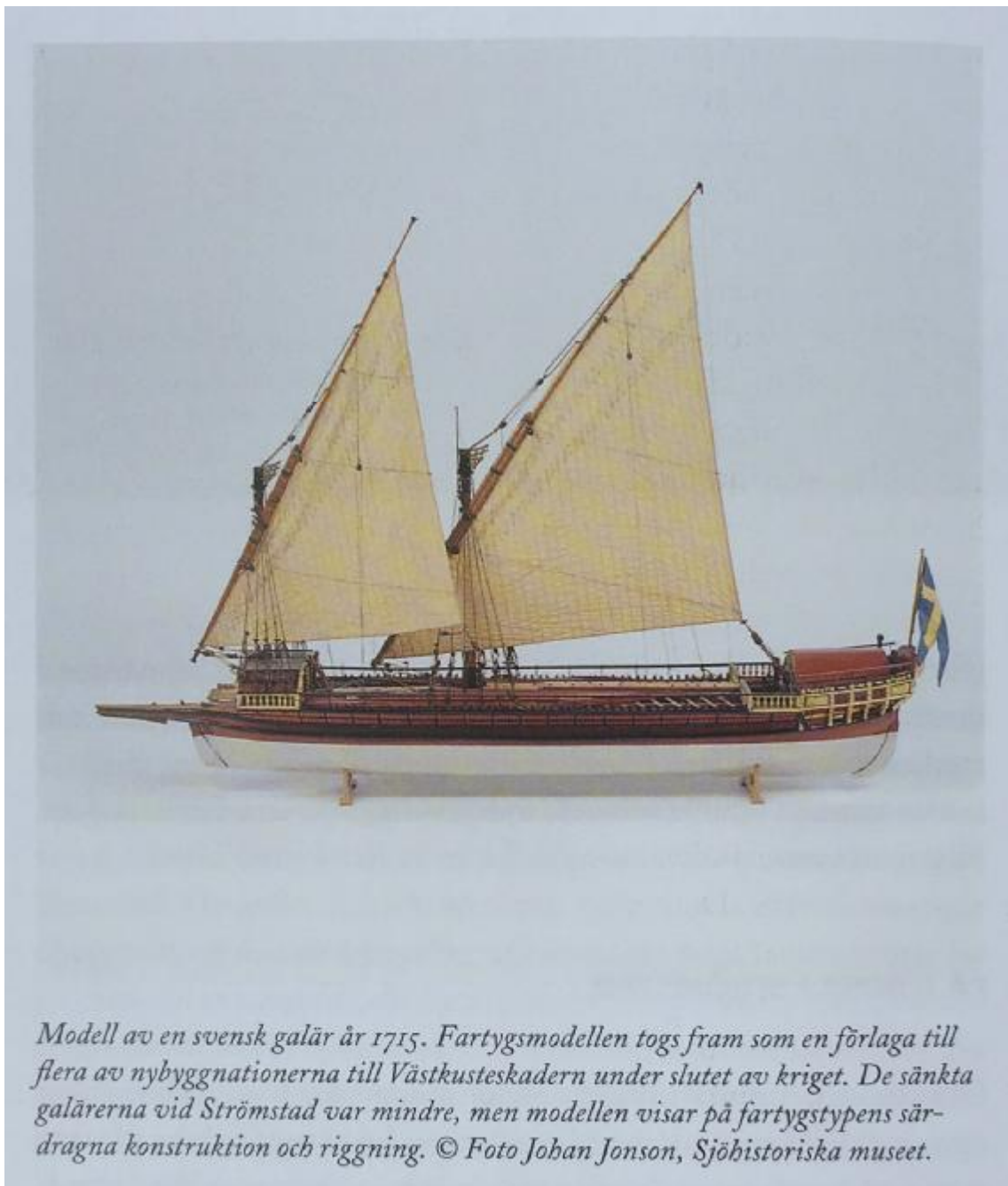
1715-12-29 Olof Knape adlas Strömstierna. (Lindbergh, Del I, sid 431) (Bengt Nilsson, Linköping)

1716-02-.. Karl XII lämnar Ystad och rider norrut mot Karlstad. Kungens plan är att inta Kristiania (Oslo) och därmed förmå Danmark-Norge att dra sig ur kriget och sluta fred.

Förband från flera regementen ställs till Karlstad.

1716-03-08 Olof Knappe Strömstierna utnämns till befälhavare för Göteborgseskadern.
(Bengt Nilsson, Linköping)

1716-03-27 Kungens ryttare besegras av Gregers Granavoldens styrkor i Björgeseter sex mil norr om Kristiania.

1716-04-04 En svensk underhållseskader om 24 fartyg, med förnödenheter, kanoner, ammunition, proviant m.m., utrustas i Göteborg och avseglar under befäl av

Olof Knape Strömstierna med destination Dynekilen norr om Strömstad. Till skydd för transportflottan finns sex galärer och en skottpråm.

Den danska flottan i Kattegatt består av två linjeskepp, fem fregatter och några skärbåtar, under befäl av kommandör Kristian Vibe. Bland övriga befälhavare i eskadern finns kapten Peder Tordenskjold på fregatten HVIDE ÖRN.

De svenska fartygen tvingas till en långsam inomskärssegling norrut längs kusten. (WB, Bohusläns historia, Del II, sid 250) (NM, Strömstad Gränsstad, sid 74) (1718 Bohuslän, Bohusläns Hembygdsförbund och Bohusläns Museum, sid 222)

- 1716-04-12 Den svenska transportflottan lyckas trots danskarnas närvaro i Kattegatt ta sig oantastade upp till Styrsö hamn söder om Strömstad.
Danskarna gör flera försök att komma åt de svenska fartygen men de danska fartygen är mindre lämpade för strid inne i skärgården med grunda vatten och svåra strömförhållanden.
Efter några veckor ger danskarna upp och drar sig tillbaka till Larkollen och Maköj.
Transportflottan kan nu fortsätta upp genom Långrännan utom räckhåll för danskarna. På grund av hotet från danskarna söker svenskarna sig in i den skyddande Dynekilen, en cirka sex kilometer djup fjord halvvägs mellan Strömstad och Svinesund. Längst inne i fjorden finns en sedan länge använd lastageplats. Här avser man att få kontakt med den svenska armén. (NM, Strömstad Gränsstad, sid 74-75)
- 1716-06-24 Transportflottan med förstärkningar, anlända från Göteborg, ligger alltså i Dynekilen. Tillsammans för dessa fartyg 105 kanoner.
De svenska fartygen försvaras av ett batteri om sex stycken 12-pundiga kanoner på en holme i hamninloppet. Dessutom finns cirka 400 infanterister ur ett sachsiskt värvat infanteriförband, rekryterat av krigsfångar, till flottans närförsvär. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 95)
- 1716-06-26 En dansk eskader, med fregatterna HVIDE ÖRN och VINDHUNDEN, två skottpråmar och tre galärer, under befäl av Peder Tordenskjold anländer till Koster. Tillsammans för dessa fartyg 141 kanoner. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 95) (NM, Strömstad Gränsstad, sid 77-79)

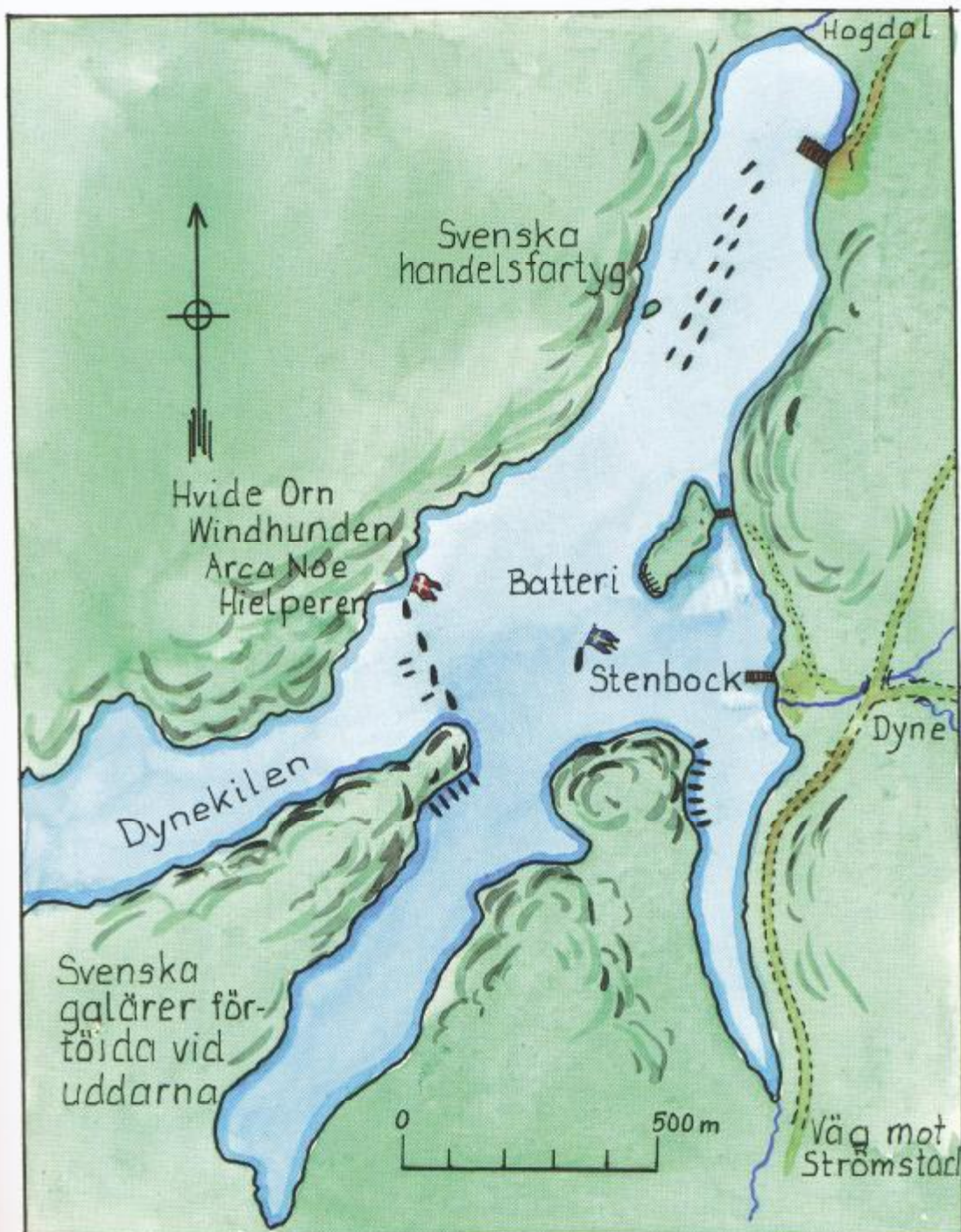

Tordenskiöld spanar för att få en bild av läget i inre Dynekilen. Stenbock ligger ankrad för försvar. Längre bort syns rökar från det lilla batteriet och från truppernas läger. Utom synhåll i viken till vänster ligger den svenska förrådsflottan.

Tordenskjöld gör på kvällen och under natten en rekognosering in i Dynekilen för att få en bild av den svenska grupperingen i fjorden. (NM, Strömstad Gränsstad, sid 78)

Här ovan ses en bild på Olof Knape Strömstierna till vänster och Peder Tordenskjold till höger. (1718 Bohuslän, Bohusläns Hembygdsförbund och Bohusläns Museum, sid 261)

Dynekilens inre del med fartygslägen inlagda efter C. P. Rothes beskrivning. De svenska galärerna låg förtöjda mot berget i de södra vikarna. Minnet av detta lever fortfarande i den muntliga traditionen på platsen. Handelsfartygen lastade sannolikt ur i den norra viken mot Hogdal, för att slippa landtransporten över backarna mellan Dyne och Hogdal.

1716-06-27 Tordenskjold anfaller i gryningen den svenska transportflottan i Dynekilen. Efter flera timmars strid tvingas Strömstierna stryka flagg. Delar av flottan

sänks för att inte falla i danskarnas händer. Tordenskjold lyckas erövra nio beväpnade fartyg och fem transportfartyg. (NM, Strömstad Gränsstad, sid 78-80)

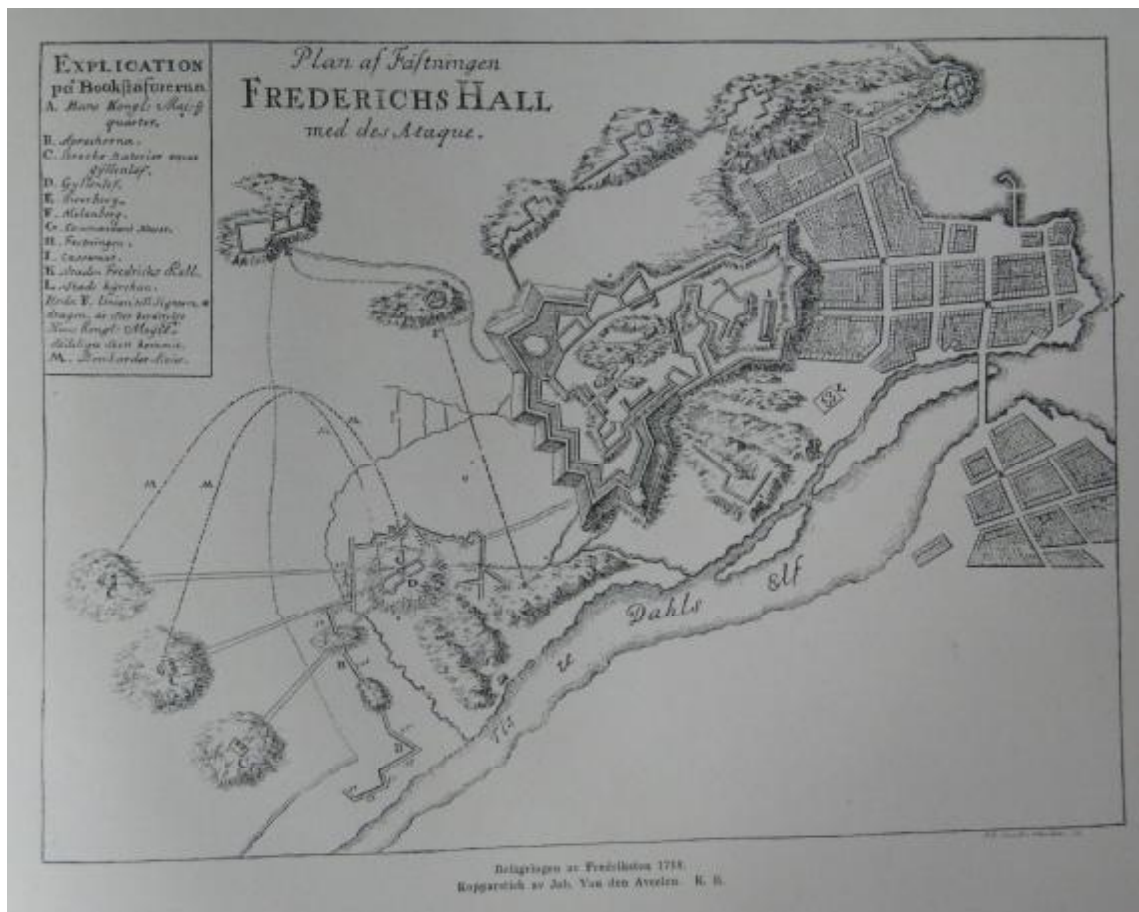
Olof Knappe Strömstierna förs efter slaget till fältskären i Uddevalla. Denne skriver att hans skador ”voro mycket svåra och dödliga, amiralen var alldeles uppbränd över hela ansiktet, huvudet, händer och armar, så att amiralen helt blind var samt sårad i sin högra sida och skjuten av en kula uti högra kindbenet”. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 96) [Anm. Beträffande tidpunkten för slaget, jämför med Wilhelm Berg, Bohusläns historia, Del II, sid 251-256.]

Sammanställning av de svenska förlusterna i fartyg (enligt dansk källa)

Fartyg	Last	Sänkt/erövrat
Skottprämen Stenbock, galärerna Proserpina, Ulysses, Lucretia, Achilles, Pollux, skärbåtarna Björn och Svarta Märren och en skärbåt med okänt namn	Örlogsfartyg	Erövrade av danskarna
Halvgalärerna Wrede, Hector, Castor samt gallioten Sköldpaddan	Örlogsfartyg	Sänkta av egen besättning. De tre första kunde senare bärgas och åter sättas i strid
Skeppet Enigheten Skeppet (okänt namn) Hukkerten Makrillen Galjoten Oraniebom Krejare (Okänt namn)	Kanoner, 36-, 24-, 18- och 12-pundiga kanoner samt ammunition till dessa Krut och ammunition Krut Bomber och granater Lavetter och bomber	Erövrade av danskarna
Skeppet St. Jacob En engelsk pinass (Okänt namn) En galliot (Okänt namn)	Fläsk, kött och havre Proviant Kött, bröd och mjöl	Brända och sänkta av egen besättning

Ovan ses en sammanställning av de svenska förlusterna i fartyg (enligt dansk källa). (NM, Strömstad Gränsstad, sid 81)

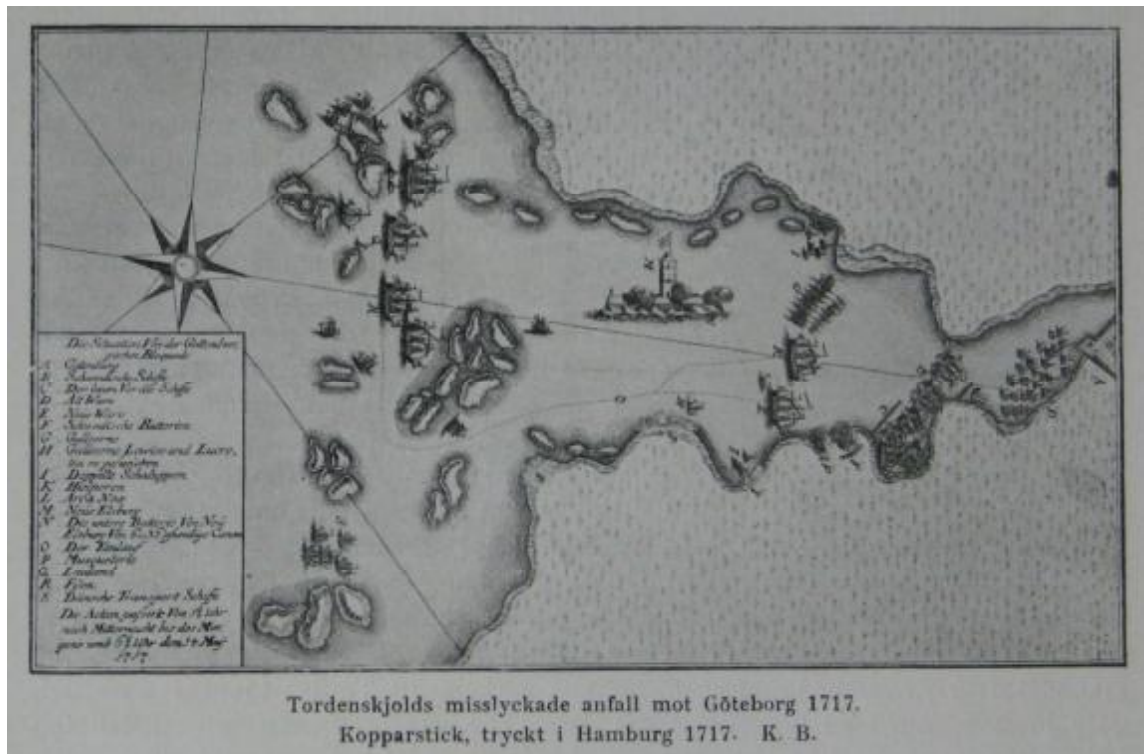
- 1716-06-28 Olof Knappe Strömstierna utnämns till vice amiral i svenska flottan. (Bengt Nilsson, Linköping)
[Anm: Det kan synas märkligt att Knapes befordran kommer efter förlusten i striden i Dynekilen. Men till saken hör att kung Karl XII själv tidigare besökt transportflottan och godkänt försvaret samt dess gruppering i och runt fjorden!]

- 1716-07-04 Karl XII gör ett försök att genom överrumpling inta Fredriksstens fästning vid Halden men attacken misslyckas. Svenskarnas förluster är cirka 500 man.
- 1716-07-10 Förlusten av proviant och ammunition gör att Karl XII återtar ur Norge. Livdragonerna sänds till Skåne och Västgöta ryttare hemförlovas. Kungen låter cirka 7.000 man kvarstå i norra Bohuslän söder om Svinesund. Karl XII avreser därefter till Skåne. Några av fartygen som sänkts av Olof Knappe Strömstierna vid Dynekilen tas upp. Planer görs upp för att anlägga fästningen Sundsborg vid Svinesund. Arbetet påbörjas under ledning av generalmajor de la Gardie. (WB, Bohusläns historia, Del II, sid 256-257)
- 1716-07-20 Normännen gör under natten en överraskande räd in på svenskt område. Från Fredrikstens fästning går en styrka över Idefjorden via Langenäs till Lommelanda och slår en svensk underhållsstyrka och erövrar bland annat 106 hästar.
- Sjukdom bland soldater och allmogen tvingar svenskarna att avbryta arbetet på Sundsborg och de la Gardie avtågar men förlägger 400 man på skansen.

1717

Karl XII:s krig utarmar Sverige och möjligheterna att köpa salt från andra länder blir allt mindre. Christopher Polhem presenterar då en plan för kungen om att anlägga ett saltverk i det inre av Gullmarsfjorden, där han anser att vattnet är bäst och saltast. Till följd av kungens död vid Fredrikshald kommer dock projektet aldrig till utförande. (Sven Rydstrand, Saltbränningen i Bohuslän)

1717-05-12 Peder Tordenskjold i spetsen för den danska Nordsjöflottan angriper Göteborg för att om möjligt erövra och förstöra därvarande handelsflotta, magasin och varv samt Göteborgseskadern, för att i ett enda slag sålunda tillfoga Sverige obotlig skada.

Försvaret på den svenska sidan leds av guvernör Carl Gustav Mörner, medan Olof Knape Strömstierna kommenderar flottstyrkan. Det danska anfallet misslyckas och efter två veckors blockad av hamnen drar den danska flottan norrut. (WB, Bohusläns historia, Del II, sid 262-268)

1717-05-26 Den danska flottan avseglar mot Norge. Eskadern genomför attacker på olika platser i skärgården. Gården Näverkärr, på Härnäset, plundras av norska soldater. Ägare till gården är nämndeman Madz Andersson. Enligt protokoll i domboken skall han ha blivit totalt utblottad.

1717-05-30 Peder Tordenskjold försöker tillfångata Olof Knape Strömstierna som befinner sig på sin gård Vese vid Brofjorden. Strömstierna får dock kändedom om planerna och överraskar de skepp ur den Tordenskjoldska eskadern som seglat in i Brofjorden. Linjeskeppet FYEN får grundkänning och strandar.

- 1717 Olof Knape Strömstierna blir chef för roddargastarnas regemente, 3.000 man.
(Nordisk Familjebok, Uggleupplagan)

- 1717-1718 Den i norska armén tjänstgörande officeren James (Jacob) Philip Stuart låter rita en karta över Lysekils Havn. (Västarvet, jämför med FL, sid 12!) [Anm: James Philip Stuart i dansk tjänst 1688, underlöjtnant 1691, löjtnant 1696, kaptenlöjtnant 1700 i den norska armén.]
- 1717 Svenskarna fruktar attacker bland annat mot Strömstad och sänder förstärkningar till Bohuslän. Till befälhavare utses generalmajor Johan Hiertta.
- 1717-06-14 En transportflotta med förnödenheter avseglar från Göteborg.
- 1717-06-21 Den svenska transportflottan ankommer Strömstad.

Hieritta upprustar flera batterier till skydd för staden, bland annat Carolus på Laholmen, Prins Carl på Strömstads torg samt Prinsessan Ulrika i stadens västra del.

- 1717-06-27 Tordenskjold genomför ett rekognoseringsanfall på Strömstad.
- 1717-07-08 Efter att ha erhållit förstärkningar genomför danskarna på natten ett stort anfall mot Strömstad. Efter intensiva strider avvisas den danska attacken och Tordenskjold drar tillbaka sina styrkor med svåra förluster. Följande dag avseglar han till Fredrikstad.
- 1717-07-29 Danskarna inleder en avspärning mot Strömstad. Tordenskjold gör flera anfallsförsök som ej ger resultat.
- 1717-08-11 Schoutbynacht Andreas Rosenpalm tar befälet över den danska flottan vid Strömstad. En vecka senare avbryts avspärningen och danskarna drar sig tillbaka till Makö.

Under hösten genomförs ömsesidiga plundringståg av svenskar och normmän mot befolkningen i gränstrakterna. Karl XII beordrar utrymning av den norska delen av Enningdalen. Kungen låter anlägga en skans vid Krokstrand nära Idefjorden. Dessutom byggs mellan Åseröd i Skee och Hogdals kyrka 14 tvåvåningstorn, kringgärdade av palissader, med omkring 1/4 mils avstånd.

- 1718 Idefjorden utgör en kritisk del vid genomförandet av ett anfall från Bohuslän in i Norge mot Fredrikstens fästning. De yttre farvattnen vid Svinesund behärskas genom den danska flottan. Förstärkningar till fästningen vågar danskarna ej ta förbi svenska fästningen Sundsborgs batterier. Norrmännen drar i stället i slutet av juli två slupar över land till Fredrikshald.

För svenskarna är det nödvändigt att behärska den inre delen av Idefjorden. En plan läggs fram att ta fartyg till Idefjorden landvägen från Strömstad. Kungen beslutar sig för planen och befälet läggs hos överste Carl Balthazar von Dahlheim.

Från Strömstad släpas fartygen över land till Strömsvattnet. Från sjöns norra strand går transporten efter landsvägen förbi Blomsholm till sjön Färingen. Färden går vidare över bergnåset till Prästjärn, via slätten vid Näsinge kyrka och bergen vid Östby till sjön Lången. Sedan över bergåsar och träsk till Elgsjön. Landtransport igen förbi Pilegården och Hällesmörk och äntligen till i liten vik i Idefjorden, kallad Trångstrandsviken.

- 1718-06-26 Transporten startar med bland annat galärerna CASTOR och POLLUX. För att klara fartygen på land läggs kavelbroar och risbäddar. Redan natten till den 7 juli tas dessa fartyg ned i Idefjorden. Detta är en prestation som går utöver det vanliga.
- Normännen upptäcker direkt vad som är i görningen och genomför anfall mot den nyss sjösatta svenska eskadern både den 7 och den 11 juli. Svenskarna förstärker hamnen vid Trångstrandsviken och infanteri tillförs försvaret. Efter hand kommer även fler fartyg från Strömstad. Normännen förstärker sina styrkor genom att föra bland annat kanoner och mörsare från Fredrikstens fästning till Skrivarön.
- 1718 Olof Knappe Strömstierna leder avsändandet av över 100 fartygslaster med livsmedel och andra förnödenheter från Göteborg till Strömstad, varigenom fälttåget mot Norge möjliggörs. (Nordisk Familjebok, Uggleupplagan)
- 1718-07-30 Den danska flottan attackerar Sundsborg samtidigt som normännen från Skrivarön attackerar den svenska styrkan vid Trångstrandsviken. Svenskarna avvisar båda anfallen. Normännen återför artilleriet till Fredrikstens fästning.
- 1718-09-05 Galären LUREN kommer till Idefjorden. Transporten har skett under stort besvär, med en dragstyrka av mellan 500-800 man. Därmed ingår 3 galärer, 3 skärbåtar, 1 dubbelslup, 4 enkelslupar och 1 esping samt några pråmar i den svenska eskadern. Besättningen utgörs av 600 matrosar och soldater.
- 1718-09-10 Svenskarna gör en attack mot de dansk-norska fartygen vid Helleholmen.
- 1718-09-16 En ny svensk attack genomförs och fartygen tvingas bort varefter svenskarna besätter Hellebukten.
- 1718-10-.. Den svenska armén samlas vid Strömstad under befäl av general Dücker.
- 1718-11-03 Normännen under kommandör Paulsen försöker överrumpla den svenska styrkan i Hellebukten. Svenskarna går till motattack men inget avgörande kommer till stånd.
- Normännen beslutar att uppge försvarslinjen Svinesund-Tistedalen för att i stället dra trupperna över Glomma. De anser att fartygen vid Fredrikshald ej kan försvaras och de sänks 5 november. Svenskarna får kontroll över den inre delen av Idefjorden. Delar av den svenska armén går 20 och 21 november över fjorden inför belägringen av Fredrikstens fästning.

Utsikt mot väster över Svinesund. Generalen C. G. Dücker låter bygga en pontonbro över Svinesund vid Sundsborg den 9 november 1718. Notera hur prefabricerade brodelar bogseras fram till bygget. Pennteckning i tusch av okänd tecknare. KrA.

1718-11-08/09 General Carl Gustaf Dückers trupper går över Svinesund mot Norge. Den militära fältbron är sammansatt av ett antal mindre båtar på samma sätt som man gjort under senare tider. (Nordiska kartans historia, sid 296-297) (Strömstad - Gränsstad i ofred och krig, sid 106)

1718-11-30 Karl XII dödas vid Fredrikstens fästning. Därmed försvinner drivkraften hos arméledningen. Svenskarna drar sig ur det norska fälttåget. Sundsborg överges och kanonerna förs till Strömstad.

Arvprinsen av Hessen Fredrik delar ut truppernas sold till det högre befälet. Syftet är troligen att vinna officerarnas stöd i den kommande kraftmätningen om Sveriges krona. Fredrik är gift med Ulrika Eleonora, yngsta syster till Karl XII.

Oordning präglar återtåget och många soldater omkommer av sjukdom och kyla. Armefelts armé som retirerar över jämtlandsfjällen drabbas ohyggligt hårt i kylan.

I Bohuslän förläggs över vintern Grenadierbataljonen, Smålands Tremänningar, Smålands Femmänningar, Östra Skånska regementet, Hallands regemente samt två bataljoner ur de i Skåne stående regementena till fots.

- 1718-12-05 Ulrika Eleonora erhåller underrättelse om sin brors död och uttalar sin självklara arvsrätt till tronen och låter sig hyllas som regentinna. Riksrådet överrumplas och sätter sig ej emot manövern. (Sveriges Hundra Konungar, sid 339)
- 1719 Detta års svenska regeringsform avskaffar ”suveräniteter” – för bland annat socknarna – och lägger all makt på riksdagen. I denna kommer allmogen att spela en ynkelig roll och då den reella makten flyttas till ett sekret utskott med 100 ledamöter, blir den svenska landsbygden, representerad av bondeståndet, helt utan stämman i detta. (Fritz Lindström/Ivar Lundgren, Från sockenstämma till storkommun, sid 16)
- 1719-1824 Kunglig Maj:t tar ett märkligt beslut genom att arrendera ut tullinkomsterna i Sverige. Beslutet får stå kvar i mer än 100 år. (Olsson, Kustbevakningen, sid 18-19)
- 1719-02-28 Tordenskjold befinner sig på Rivöfjorden utanför Göteborg och påbörjar en blockad av staden genom att spärra av Göta älv och Nordre älv. Svenskarna beslutar flytta underhållsförråden från Strömstad till Marstrand.
- 1719-03-18 Olof Knape Strömstierna tar avsked från den svenska flottan med amirals grad. (Bengt Nilsson, Linköping)
- 1719-05-.. En underhållstransport genomförs i maj och i slutet av juni skall ännu en transport göras. Danskarna under Rosenpalm spärrar dock av Strömstad.
- 1719-06-.. Rehnsköld beslutar sänka de 14 transportfartygen samt eskortstyrkan som är sju galärer och två skottpråmar. Resterande förråd delas ut till folk i trakten. Genom underrättelser att norrmännen under kung Fredrik är på marsch söderut drar sig Rehnsköld i början av juni till Kviström med 5.000 man. Den dansk-norska arméns framryckning stannar av vid Blomsholm och Vettelanda. Rehnsköld utrymmer även ställningen vid Kviström och går till Uddevalla. Där låter han förstöra förråd och befästningar.
- 1719-07-10 Tordenskjold tröttnar på blockaden av Göteborg och med delar av sin eskader styr han till Marstrand. Staden beskjuts svårt och hamnen erövrar. Beskjutningen av Carlstens fästning påbörjas. Besättningen utgörs av svenska soldater samt det av fångar sammansatta överste Zengerleins Sachsiska värvade regemente, totalt cirka 300 man. Överste Henrik Danckwardt är kommandant.
- 1719-07-14 Tordenskjold begär att Carlstens fästning skall kapitulera och hotar storma fästningen.
- 1719-07-15 Underhandlingar startar och överste Henrik Danckwardt kapitulerar till Tordenskjold. Därmed förlorar Sverige en av sina viktigaste fästningar och detta nästan utan strid. Henrik Danckwardt ställs inom kort inför rätta och döms till döden.

Danckwardt avrättas i september på galgbacken vid Göteborgs gräns mot Mölndal. (Rolof, Sveriges inre vattenvägar. Del 3, sid 35-36)

Kung Fredrik anser att erövringen av Carlstens fästning är en stor seger för honom personligen och därmed låter han sin armé återvända till Norge i slutet av juli. Sundsborgs fästning förstörs av norrmännen.

Framgången vid Carlstens fästning gör att Tordenskjold planerar att ta Nya Älvsborgs fästning. I Göteborg anar man vad som komma skall och förstärker garnisonen. Kommendant på Nya Älvsborg är överstelöjtnant Johan Lillie till Aspenäs från Älvsborgs regemente. Besättningen utgörs av soldater ur Lillies regemente från Södra och Norra Kind jämte några kompanier sachsare, totalt cirka 300 man.

Rehnsköld erhåller förstärkningar ur Smålands ryttare, Jönköpings regemente och Skaraborgs Regemente samt Änkedrottningens Livregemente. Inloppet till Göteborg spärras mellan Rya Nabbe och Nya Varvet genom att några äldre fartyg sänks i farleden.

1719-07-21 Tordenskjold återkommer till Rivöfjorden. Hans eskader utgörs av sju linjeskepp, två fregatter, fem skottpråmar, två flytande batterier, fyra galärer och en bombardergaliot. Mellan 50 och 60 proviant- och ammunitionsfartyg medföljer flottan.

På Stora och Lilla Aspholmen låter Tordenskjold föra iland mörsare. Sent på kvällen öppnar artilleriet kraftig eld. Beskjutningen pågår fram till kvällen 22 juli. Ett krutförråd på fästningen springer i luften och flera av danskarnas fartyg får allvarliga skador.

Tordenskjold sonderar läget genom att sända parlamentär till fästningen. Förslaget till kapitulation avvisas av Lillie. Fästningen får vissa förstärkningar under natten. Beskjutningen från fartygen och Aspholmarna startar åter 23 juli. Fästningen får stora skador i murar och på kanoner.

På Nya Varvet görs förberedelser att låta en eskader gå ut. Lillie sänder ännu en begäran om hjälp till Göteborg. Ledningen lider dock av handlingsförlamning och kan ej ta beslut om vad som skall göras.

På Hisingen beslutar befälhavaren för bataljonerna ur Skaraborgs Regemente, överste Georg Bogislaus Staël von Holstein, att hämta kanoner från Göteborgs garnison. Detta för att beskjuta den danska flottan från Arendal. Ledningen för garnisonen är tveksam och lämnar ifrån sig artilleriet först sedan översten lovat ersätta kanonerna personligen om de skulle gå förlorade.

- 1719-07-24 von Holstein och hans skaraborgare gör en enastående prestation genom att under natten osedda för danskarna föra kanonerna över Göta älv och uppföra batteriet vid Arendal. På morgonen överraskas den danska flottan fullständigt när Nya Älvsborg och batteriet vid Arendal samtidigt öppnar eld.
- Danskarna får i största hast dra sig ur sin gruppering varvid mörsarna på Lilla Aspholmen lämnas kvar. Tordenskjolds anfall på Nya Älvsborg är sålunda tillbakaslaget. Lillie belönas för sin tappra uthållighet och befordras direkt till överste och friherre. Även Staël von Holstein blir senare friherre.
- Tordenskjold lämnar kvar några linjeskepp för den fortsatta blockaden av Göteborgs hamn. En del av eskadern, som skall avgå till Köpenhamn, ankrar upp vid Grötö i väntan på lämplig vind.
- 1719-09-01 En svensk eskader under kommandör Johan von Utfall går runt Hisingen via Nordre älv och lyckas överrumpla och ta åtta danska fartyg vid Grötö. Endast en galär undkommer till Marstrand.
- Efter den misslyckade attacken mot Nya Älvsborg och smäleken över förlusten av fartygen vid Grötö beslutar Tordenskjold att slå till mot hamnen vid Nya Varvet. Danskarna lämnar Marstrand på morgonen 27 september med beväpnade slupar och galärer. Kapten Budde från linjeskeppet LOLLAND leder sluparna, Tordenskjold själv leder galärerna. De når på kvällen Mågholmen öster om Rörö medan de observeras av en svensk galärstyrka.
- I skydd av nattmörkret fortsätter Tordenskjold via lilla Kalvsund och Geveskär, där galärerna ankrar upp. Sluparna fortsätter nära södra landet för att undvika upptäckt från Nya Älvsborg. Budde lyckas med konststycket att ta sig förbi batteriet på Käringberget och Caroli batteri på berget mellan Käringberget och Nya Varvet. Han når sänkverket vid Nya Varvet, tar sig in och överraskar vakten.
- Buddes män sätter eld på de svenska fartygen och lyckas få med sig galären PRINS CARL som dock måste överges. Den överrumplande attacken på Nya Varvet beror på bristande uppmärksamhet och bevakning på den svenska sidan men är likafullt ett bevis på Tordenskjolds skicklighet och listighet samt förmåga att genomföra oväntade insatser.
- 1719 Johan Ödman blir kyrkoherde i Tanum. (Krantz, Gestalter från kusten, sid 96)
- 1720-05-03 Fredrik av Hessen, gift med drottning Ulrika Eleonora, kröns till svensk kung under namnet Fredrik I. (Sveriges Hundra Konungar, sid 345)

- 1720-06-03 Fred sluts mellan Sverige och Danmark i Köpenhamn.
- 1720 Bohusläns Dragonskvadron och Riksänkedrottningens Livregemente till häst slås samman med namnet Bohusläns Kavalleri- och Dragonregemente. (Bohusläns Regemente. Del II, sid 204-205)
- 1720-11-12 Peder Wessel Tordenskjöld dör i en duell utanför Hildesheim med den svenske översten Jacob von Holstein. Ett egendomligt sammanträffande är att det är samma dag som Carlstens fästning åter blir svensk.
- 1720 Kammarkollegium utfärdar skattebrev på fiskelägena Lysekil och Malmön för amiral Olof Knappe "emedan han som mestbjudande betalt köpeskillingen därför och åboarna detsamma icke åstundat". Lysekils jord är därmed åter i enskild ägo. (Ernst Hörman, Lysekil, sid 19) (Lüscher, Lysekils Historia, sid 12)

- 1721-08-30 Freden i Nystad undertecknas av Ryssland och Sverige. Sverige avträder till Ryssland Estland, Livland med öarna Dagö och Ösel, Ingermanland samt en del av Karelen och Viborgs län, mot det att tsaren återlämnar det övriga Finland, betalar 2 miljoner riksdaler samt medger svenska kronan att för framtiden tullfritt utföra från Livland spannmål för 50.000 rubel årligen. De avträdde ländernas religionsfrihet och privilegier bekräftas, varjämte tsaren förbinder sig att ej blanda sig i Sveriges inre angelägenheter. (Sveriges Krigshistoria. Del III, sid 126)

./